

Ženski glas

ČASOPIS ZA PODGORIČANKE I OČUVANJE KULTURNE BAŠTINE CRNE GORE

Broj 1 • Oktobar 2017

**CRNOGORIKA
KROZ VRLETI
I VJEKOVE**

**ŽENA
ŽENI JE
MUŠKARAC**

**FENOMEN
NASILJA
NAD ŽENAMA**

**CRNA
GORA NA
ŽENSKI
NAČIN**

**ELIMINACIJA
RODNE
DISKRIMINACIJE**

**JEDAN POGLED
NA KULTURU
MODE CRNE GORE**

Jelena Petrović Njegoš (it. Elena del Montenegro, ili Elena di Savoia)

ŽENSKI GLAS

Jelena Petrović Njegoš (it. Elena del Montenegro, ili Elena di Savoia) je bila italijanska kraljica koja je vladala u 20. vijeku. Bila je šesta ćerka crnogorskog kralja Nikole i kraljice Milene. Takođe je bila i žena italijanskog kralja Viktora Emanuela. Imala je petoro djece. Bila je poznata po svome humanitarnom radu i rimski papa joj je dodjelio Zlatnu Ružu. Biskupi su je predložili za beatifikaciju i trenutno je u provj fazi kanonizacije, 2001. godine dobila je titulu Božije slugе.

“Ženski glas” Časopis govori o našim ženama i njihovom doprinosu crnogorskoj istoriji. Vrijeme neminovno hrli naprijed, ali je naša dužnost da se povremeno osvrnemo ka prošlom i izgovorimo ili napišemo imena koja su to zavrijedila. Njihovo pominjane je naša čast, njihova baština je naša slava.

Ovaj časopis je prilika da se sa uvažavanjem sjetimo žena koje su se kroz prethodne vjekove borile za ostvarivanje svojih prava, za svoje mjesto u društvu i istoriji Crne Gore, ali i prilika da se čuje ŽENSKI GLAS jer se o ženama kroz crnogorsku istoriju govorilo ali one nisu imale priliku da govore. Crnogorske eminentne žene iz svojih oblasti će dati njihovo viđenje određene društvene teme.

SADRŽAJ

04 Prof. dr Gordana Đurović
ELIMINACIJA RODNE
DISKRIMINACIJE

06 Njegosava Seja VuJanović
ČAS ISTORIJE U PRIJESTONICI
CETINJE

10 Dr Anastazija Miranović
JEDAN POGLED NA KULTURU
MODE CRNE GORE

14 mr Aet Salh
CRNOGORKA U ČAROBNOM
OGLEDALU

18 Marija Podlesnik
ODNOSI SA JAVNOŠĆU
KAO MEDIJSKA INDUSTRIJA

20 Ana Vuković
CRNA GORA NA ŽENSKI NAČIN

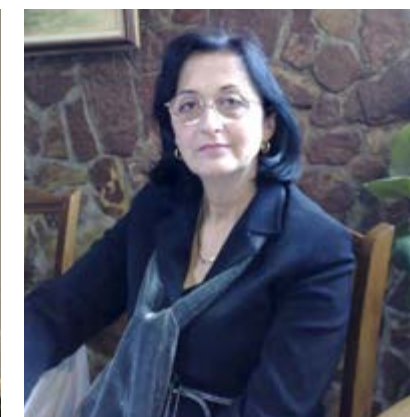
22 Mr Jovana Duković-Milović
ŽENA ŽENI JE MUŠKARAC

27 Dr Snežana Pantović
OKSIDATIVNI STRES U ŽIVIM
SISTEMIMA

31 Aida Petrović
FENOMEN NASILJA NAD ŽENAMA

33 Danijela Djelaj
EFIKASAN RAČUNOVODSTVENI
INFORMACIONI SISTEM KAO PRE-
POSTAVKA USPJEŠNOG UPRAV-
LJANJA PREDUZEĆEM

34 Nataša (Rakočević) Žurić
CRNOGORKA KROZ VRLETI I
VJEKOVE

Prof. dr. Gordana Đurović redovna je profesorica Univerziteta Crne Gore. Bila je ministarka i potpredsjednica Vlade zadužena za resor evropskih integracija u periodu 2004 -2010 godine. Autorka je deset knjiga i više od 60 naučnih i stručnih radova objavljenih u međunarodnim časopisima i zbornicima. Predsjednica je Crnogorske panevropske unije. Udata, majka Đorđiju i Vasiliju.

Ženski glas: Vaš životni moto?

Dr Gordana Đurović: *Upornost, posvećenost i pravednost.*

Ženski glas: Kako Vi vidite uspješnu ženu?

Dr Gordana Đurović: *Uspješna žena u crnogorskom društvu je ona koja uspije ostvariti balans porodičnog života i poslovne afirmacije.*

Prof. dr GORDANA ĐUROVIĆ

ELIMINACIJA RODNE DISKRIMINACIJE

(kao važan cilj UN agende 2030, agende EU integracija i nacionalne strategije održivog razvoja Crne Gore)

“Eliminisati rodnu diskriminaciju i osnažiti sve žene i djevojčice” jedan je od 17 ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih nacija koji je Crna Gora prenijela u nacionalni kontekst u svojoj Nacionalnoj strategiji održivog razvoja do 2030. godine. Pratiće se predložene mjere, nivo ulaganja, mjeriće se ostvareni progres i predstavljati pred tijelima UN-a. Zato kažemo da je postizanje humanih ciljeva održivog razvoja izazov za naše društvo u cjelini.

„Napredak ćemo kao društvo, i kao UN država članica, ostvariti ako možemo da kažemo da je u našoj zemlji: eliminisana politička, ekonomska i svaka druga diskriminacija po rodnoj osnovi”

Ovaj cilj predstavlja skup mnogih pod-ciljeva, koji su rezultat višegodišnjih debata UN članica i usaglašavanja “najvažnijih” ciljeva. Na primjer, potrebno je “prepoznati i cijeliti neplaćenu njegu u poslove u domaćinstvu kroz pružanje javnih usluga, infrastrukturu, i ciljanu politiku socijalne zaštite, uz promovisanje zajedničke odgovornosti u domaćinstvu i porodici”. Takođe, neophodno je “preduzeti reforme kako bi žene dobile jednaka prava na privredne resurse, kao i pristup vlasništvu i kontroli nad zemljištem i drugim oblicima imovine, finansijskim uslugama, nasljedstvu i prirodnim resursima”.

Napredak ćemo kao društvo, i kao UN država članica, ostvariti ako možemo da kažemo da je u našoj zemlji: eliminisana politička, ekonomska i svaka druga diskriminacija po rodnoj osnovi, da se minimum 40% žena do 2030.

godine nalazi u tijelima političkog odlučivanja na nacionalnom i lokalnom nivou, da su eliminisani svi oblici nasilja nad svim ženama i djevojčicama u javnim i privatnim sferama, uključujući trgovinu ljudima, da postoji rodno ujednačeno učešće u neplaćenom radu, da je rodno ujednačen udio u nezaposlenosti, te da je učvršćen nacionalnim mehanizam za jednakost polova.

Pored globalne UN agende, za našu zemlju važna je i EU agenda. Crna Gora, kao kandidat za članstvo u Evropskoj uniji, koja je duboko u pristupnim pregovorima, pitanja rodne ravnopravnosti i položaja žena potvrđuje u svim oblastima pregovora, kao nezaobilazno horizontalno i prethodno pitanje. Posebno mjesto rezervisano je u ključnom poglavlju vladavine prava, a to je poglavlje 23: “Pravosuđe i temeljna prava”. Sa ovim poglavljem pregovori su počeli, a sa njim će se i okončati. Kao buduća članica Unije, Crna Gora mora pokazati da se Zakon o rodnoj ravnopravnosti u potpunosti poštuje, da se sprovode i finansiraju sve mjere iz Akcionog plana za rodnu ravnopravnost, da Savjet za rodnu ravnopravnost zaista jeste efikasan institucionalni mehanizam za praćenje sprovođenja i poboljšanje politika u ovoj oblasti, da su sredstva namijenjena socijalnoj politici dovoljna, te da su ključne institucije, uključujući i pravosudni sistem, u funkciji prevencije i sankcionisanja nasilja u porodici. Važan segment svakako je jačanje položaja žena u politici, a možda najvažniji je jačanje ekonomske pozicije žena na tržištu rada.

Iako obavezana UN i EU ciljevima, Crna Gora prvenstveno treba da bude obavezana sopstvenim, nacionalnim ciljevima humanog i skladnijeg razvoja svog društva, u kome žene treba da suštinski zauzimaju dostojanstvenu, cijenjenu - jednom riječju ravnopravnu poziciju.

NJEGOSAVA SEJA VUJANOVIĆ,
inženjerka elektrotehnike

Njegosava Seja Vujanović, diplomirana inženjerka elektrotehnike, rođena je u Nikšiću gdje je završila osnovnu školu i gimnaziju. Udata je, ima dva sina i troje unučadi, živi i radi na Cetinju.

Profesorica; poslanica DPSa u Skupštini Crne Gore u dva mandata; odbornica DPSa u Skupštini Prijestonice u tri mandata; Predsjednica Skupštine Prijestonice Cetinje; Direktorica Vodovoda Cetinje; Pomoćnica Gradonačelnika Prijestonice za komunalnu oblast i socijalnu politiku; Sekretarka Sekretarijata za održivi razvoj i infrastrukturu što i sada radi.

//

Ženski glas: Vaš životni moto?

Njegosava Seja Vujanović: *Komunikativnost, tolerancija, proaktivnost i timski rad, uz učenje, upornost i sreću - garancija za uspjeh.*

Ženski glas: Kako Vi vidite uspješnu ženu?

Njegosava Seja Vujanović: *U crnogorskom društvu biti uspješna žena nije nimalo lak posao. Rekla bih da je to donekle nemoguća misija.*

Što je uspjeh veliko je pitanje. Da li je to sreća i zadovoljstvo postignutim u porodici, na poslu i uopšte u

ČAS ISTORIJE U PRIJESTONICI CETINJE

životu? Uz uspjeh ide ocjena, a ko je taj ko može mjeriti uspješnost žene? To se ne može i to nije prosti račun pa da sabiramo gdje, kada i kako smo radile, ko nam je to vrednovao i priznao.

Je li uspješna žena i dobra majka i dobra supruga i sa dobrim rezultatima na poslu? Da li ona može biti uvijek i svuda uspješna i kako odgovoriti očekivanjima pa biti dobra majka i supruga i dobra na poslu posvećena profesiji? Kako sve objediniti? Rekla bih - žena može i mora biti istovremeno na svim mjestima gdje je tražena gdje mora da odgovori obavezama, a uz to dotjerana i neumorna.

Uspješna žena je svoj najbolji prijatelj i dobar drug ostalima. Ona je srećna žena i ona zna da kaže „ne“ i ne pristaje na kompromise. Uspješna žena je dobro organizovana i okružena ljudima koji joj pružaju podršku. Ne gubi energiju sa ljudima koji je zamaraju, ona ima pozitivne uzore, vjeruje u sebe i svoje sposobnosti.

Uspješna žena je svaka ona žena koja je zadovoljna onim što radi i što je uradila, koja je ostvarena kroz svoje ambicije i svoja interesovanja i koja svoj život drži u svojim rukama i koja radi po svojim pravilima.

Crna Gora je još od kraja XIX vijeka višenacionalna, viševjerska, multikulturna država. Crna Gora je nezavisna, suverena, parlamentarno - demokratska, socijalna država svih njenih građana. Pripadnici svih nacionalnosti koji u njoj žive, izgrađivali su i kontinuirano izgrađuju građanske vrijednosti. Crna Gora je 21. maja 2006. godine obnovila svoju nezavisnost..

“Krećemo sa Cetinja da bismo se 21. maja na Cetinje vratili i objavili istorijsku pobjedu”...Ova jednom izgovorena misao obavezivala je na pobjedu. Po prvi put u Crnoj Gori donijete su sudbonosne odluke na demokratski način, a na Cetinju Prijestonici Crne Gore mjestu “božanske medijacije” slavila se obnovljena državnost i Crna Gora slijedila put ka evropskom društvu kao garantu bezbjednosti i trajnosti države Crne Gore.

Maja 2008. godine, jedna moja ideja i inicijativa o času istorije na Cetinju, za sve mlade generacije Crne Gore (tada sam bila predsjednica Skupštine Prijestonice i poslanica u crnogorskom parlamentu) naišla je na dobar odaziv i institucija i javnosti. Zavod za školstvo prihvatio je da ideju pretoči u projekat nazvan “Čas istorije u Prijestonici Cetinje”. Motiv za ovakav projekat nalazila sam u činjenici da Cetinje ima nezaobilaznu ulogu u uspostavljanju moderne crnogorske države. Demokratski, građanski i slobodarski duh našeg prijestionog grada bio je presudan i tokom procesa obnove države Crne Gore koja je voljom većine građana potvrđena na referendumu. Svaka država koja teži utemeljenju demokratskih vrijednosti, poštovanju različitosti i razvijanju rodoljublja kod svojih građana to najbolje može postići osmišljenim sistemskim pristupom kroz obrazovni sistem. Cetinje je prirodan i logičan izbor za realizaciju jednog ovakvog projekta. Kao što je javnosti poznato Crna Gora je 2004. godine započela primjenu sveobuhvatne reforme obrazovanja na svim nivoima. Planom devetogodišnje osnovne škole u okviru obaveznih aktivnosti predviđeno je deset dana za kulturu, sport, tehniku i školu u prirodi. Ta mogućnost predstavlja realan okvir da se tokom nastavne godine našim učenicima

obezbijedi organizovan boravak i upoznavanje Cetinja i njegovih kulturno-istorijskih znamenitosti. Prirodni ambijent Cetinja i neposredna blizina odmarališta Lovćen-Bečići na Ivanovim Koritima pružaju odlične pretpostavke za realizaciju projekta. Boraveći u autentičnom okruženju i obilaskom ustanova poput muzeja, galerija, arhiva i biblioteka, Mauzoleja, učenici bi na neposredan i zanimljiv način učili o bogatom kulturnom naslijeđu Cetinja i razvijali pozitivan odnos prema sopstvenoj državi.

„Krećemo sa Cetinja da bismo se 21. maja na Cetinje vratili i objavili istorijsku pobjedu“...

Projekat Čas istorije u Prijestonici Cetinje predviđao je da se tokom jedne školske godine obuhvati cjelokupna učenička populacija koja pohađa 6 razred osnovne škole. Pedagoško-bezbjedonosni razlozi preporučivali su uzrast djece od 12 godina za realizaciju jednog ovakvog projekta. Na nivou jedne generacije učenika gdje se upisuje od 8.500 - 9.000 djece prišlo se osmišljavanju dobre organizacije i realizacije projekta. Da bi se u potpunosti postigao cilj i obuhvatila sva djeca iste generacije, a uzimajući u obzir raspoložive uslove za smještaj i ishranu u odmaralištu na Ivanovim Koritima, reljef i demografsku strukturu Crne Gore, kao i kriterijume za optimalan rad, program je predviđao realizaciju tokom 3 dana u grupama koje ne bi prelazile više od 150-oro djece. Na taj način, bi se organizovao boravak tri grupe u toku jedne sedmice i cjelokupan program realizovao u toku trajanja jedne školske godine. Zavod za školstvo bi prije početka svake školske godine, školama i partnerima na projektu dostavio Plan realizacije za Čas istorije u Prijestonici Cetinje koji bi sadržavao precizne termine uključivanja škola, broj djece po grupama, broj nastavnika i predavača. Odabir škola i dinamika realizacije, uvažavao bi regionalne kriterijume, veličinu i tip škole i geografsku udaljenost od Cetinja. Projekat bi se realizovao početkom prvog polugođa svake školske godine (od 20. septembra do 10. decembra) i početkom drugog polugođa (od 20. februara do 10. maja).

Ciljevi Projekta JE da se svi učenici osnovnih škola koji pohađaju 6. razred upoznaju sa tradicijom, istorijom i kulturom Crne Gore i Cetinjem, da se kroz ovaj vid učenja i podučavanja podstiče rodoljublje i svijest o sopstvenoj državi i da ovaj vid učenja i podučavanja postane sastavni dio našeg obrazovnog sistema. Očekivanja od projekta su da svi učenici šestog razreda za vrijeme nastavne godine posjete Cetinje, upoznaju se sa kulturno-istorijskom baštinom Cetinja i razviju svijest o pripadnosti sopstvenoj državi. Kako se radilo o projektu koji značajem prevazilazi nadležnost jedne institucije, Ministarstva prosvjete i nauke, Zavoda za školstvo i Prijestonice Cetinje uključe i Ministarstvo kulture sporta i medija, Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine, Ministarstvo rada, zdravlja i socijalnog staranja, a da Vlada Crne Gore odobri njegovu realizaciju. Sve ove institucije čiji predstavnici su bili članovi Koordinacionog tijela pokazale su veliko interesovanje i dale podršku Projektu. Koordinaciono tijelo vršilo bi monitoring nad projektom i o tome bi se pisao Izvještaj a sa Zavodom za školstvo vršila bi se evaluacija Projekta. Osmišljeno potpuno i uz entuzijazam svih učesnika tokom pripreme projekta.

Projektom je predloženo da se finansiranje obezbijedi u kontinuitetu, da partneri u projektu da svake godine planiraju budžetska sredstva za realizaciju aktivnosti iz svoje nadležnosti uključujući kompletne troškove za učenike, vaspitače i predavače bez bilo kakvog finansijskog učešće učenika ili škole. Od te davne 2008 godine bilo je razumijevanja ali nikad dovoljno da se otpočne sa realizacijom pilot-projekta.

Nakon nekog vremena, iz ladice Zavoda za školstvo projekat Času istorije u Prijestonici Cetinje ugladao je svjetlost dana, prepoznata je ideja i njen značaj za državu Crnu Goru, za mališane s kraja na kraj Crne Gore, koji će dolaskom na Cetinje ući u istoriju naše male velike države i shvatiti vraćajući se sa Cetinja - Crna Gora je jedna i jedina ponosna, biserna, i naša država. Djeca Obići će vidjeti, čuti i biti ponosni na pretke i slavnu istoriju Crne Gore. Djeca će biti na Času istorije u Prijestonici Cetinje i ponijeti sa sobom u srcu i duši blago o kojem svjedoči Cetinje i spomenici koji zборе na Cetinju. Projekat se već pet godina sprovodi, potpuno sam ispunjena srećom i ponosna.

Ako želite da promijenite vaš prostor ili da kompletno uredite enterijer novog stana, kuće, restorana, hotela ili bilo kojeg poslovnog prostora, A2design sa cijelim dizajnerskim timom je tu za vas i sve vaše zahtjeve i da po najpovoljnijim cijenama vaše snove pretvori u stvarnost. Projekat 3D gratis. Nalazimo se u Budvi, a radimo za vas u svim gradovima Crne Gore.

📍 Žrtava fašizma bb, Budva
☎ 068-880-889
☎ 069-831-873

✉ a2studiodesign1@gmail.com
✉ info@a2design.me
🌐 www.a2design.me

Dr Anastazija Miranović je rođena u Kotoru, u Beogradu je diplomirala na Filozofskom fakultetu, istoriju umjetnosti. Magistrira i potom doktorira iz oblasti kulturnog turizma. Ima zvanje istraživača i muzejskog savjetnika, što je posljedica dugogodišnjeg rada u galerijskoj i muzejskoj djelatnosti i relevantnog broja objavljenih stručnih tekstova iz oblasti likovne umjetnosti.

U Kotoru je radila kao direktorica Centra za kulturu "Nikola Đurković". Udajom se seli za Bar gdje radi kao upravnica gradske galerije „Velimir A.Leković“ Kulturnog centra Bar. Radila je na državnom fakultetu za turizam i hotelijerstvo. Bila je odbornica u SO Bar u dva mandata. Članica mnogih značajnih upravnih odbora. Od jula 2013. radno angažovana na Cetinju kao direktorica Uprave za zaštitu kulturnih dobara Crne Gore, pri Ministarstvu kulture Crne Gore.

Od 2008.godine aktivan je sudionik crnogorske modne scene. Kolekcije su tematski vezane za kulturu i istoriju Crne Gore, ali i za šire istraživačko i kreativno polje istorije umjetnosti. Udata je za Mladena Miranovića, i majka dvije djevojčice, Karle i Tare. Živi u Baru.

JEDAN POGLED NA KULTURU MODE CRNE GORE

Ženski glas: *Vaš životni moto?*

Dr Anastazija Miranović: *Fundamentalna, pokretačka energija života je ljubav, ljubav koju djelite sa svojim porodicom, prijateljima, najbližima. Takođe, veoma je važna ljubav prema poslu i onome što radite. Još u srednjoj školi sam velikim djelom bila usmjerena na proučavanje kulture i umjetnosti. Tu počinju moja prva ozbiljnija interesovanja, koja će vremenom prerasti u ljubav i životni poziv. Uvijek između književnosti, likovnih umjetnosti, muzike, kreativnih industija, dizajna, moja pažnja se disperzivno prostirala u raznorodnim, ipak komplemetarnim sferama kulture i umjetnosti... Tako je i danas.*

Ženski glas: *Kako Vi vidite uspješnu ženu?*

Dr Anastazija Miranović: *Porodično i profesionalno, srećna sam i ostvarena žena. Majka i supruga, uz bezrezervnu podršku, ljubav i razumijevanje porodice. Jedino tako je moguće biti uspješan roditelj, bračni partner, ali i produktivna osoba na poslu kojim se bavite.*

Snaženje žena podsticajnim projektima je nešto za što se zalažem, kroz raznovrsne organizacije žena kojima pripadam, ali i kroz sopsstvene umjetničke i kreativne realizacije i podrške drugim ženama u njihovim ostvarivanjima. Kao članica Koordinacionog odbora angažovana sam na projektu oko formiranja i otvaranja Muzeja žena u Crnoj Gori.

Kao ostvarena žena u porodici, društvenoj zajednici, politici, kulturi, umjetnosti i modi, čvrsto vjerujem da je krucijalno što ne smijemo zaboraviti da vjerujemo u svoje snove i da učinimo sve što je u našoj mogućnosti da ih realizujemo. Na tom putu ćemo nailaziti na brojne prepreke. Neće nam oproštati "male" i "velike" uspjehe, radovaće se isto takvim "padovima", ali to treba samo da snaži i učvrćuje našu samosvijest i vjeru u vlastite potencijale. Na tom putu istrajnosti i izazova ne smijemo biti usamljeni primjeri ženskog podvižništva, već slobodne i samouvjerene, otvorene za konstruktivno i drugačije...

Fenomenološki kultura akceptira mnogo što šta, od kulture ponašanja, ishrane, kulture govora itd... pa sve do onoga što kolektivna svijest najčešće podrazumijeva pod tim pojmom, izjednačavajući je sa umjetnošću, što ona često jeste, ali i ne mora da bude. U toj kakofoniji višeznačja kultura nerijetko zanemarujemo kulturu odijevanja, svodeći je na individualnu pojavnost, lični izbor i estetiku, pojednostavljujući ukus "o kojem se ne raspravlja" i slične odrednice. Međutim, kompleksnost ovog segmenta kulture duboko je ukorijenjena u tradicijske, običajne, etnološke norme i iskaze, vodeći nas ka modi kao sveprisutnom fenomenu, koji je na osoben način doticao/ dotiče i naše crnogorske prostore.

Takođe, moda kao pojava suštinski je disperzivnog karaktera, kako u svojoj strukturi, mnogoznačnosti, ali i raznorodnim pravcima/"rukavcima" i svemu onom što nas vraća fenomenu kulture, nesumnjivo i prije svega, potrošačkog karaktera, sezonalnog trajanja vremena u kojem živimo. Naravno, ne možemo se pohvaliti osviješćenom tradicijom modnog iskaza, dugim, sitematičnim razvojem, međutim, tragovi svakako postoje u novijoj istoriji, o čemu se valja pozabaviti nekom drugom prilikom. Ovoga puta želim skrenuti pažnju na crnogorsku viševjekovnu tradiciju ukrašavanja odjevnih predmeta u kontekstu drevnih vještina, koje su postale zakonski zaštićena dobra, odnosno, nematerijalna kulturna dobra Crne Gore - Vještina izrade i ukrašavanja crnogorske nošnje i Vještina izrade dobrotске čipke. Imala sam zadovoljstvo i privilegiju da kao direktorica Uprave za zaštitu kulturnih dobara Ministarstva kulture Crne Gore doprinesem da se ova dobra zakonski zaštite, takođe, i da kao neko ko se praktično bavi modnim iskazom, učinim sve što mi je, sticajem navedenih okolnosti omogućeno, da pored formalno-pravne zaštite ovih vještina i ličnim primjerom njihovog praktikovanja na vlastitim kreacijama, doprinesem njihovom očuvanju i zaštiti, ali ne više i/ili samo, kao pukih nedodirljivih eksponata u crnogorskim muzejima i galerijama, privatnim kolekcijama, ili vrijednim poklonima stranim zvaničnicima, nerijetko i pripadnicima naše dijaspore kojoj su nezamjenljiva kopča sa zavičajem. Realizacijom autorske kolekcije "Crnogorke – vile gorske i primorske", koja je svoju premijeru

imala na 18oj Internacionalnoj smotri mode u Kotoru 2015.godine, u društvu slavnog Jean Paul Gaultier. Namjera mi je bila pokazati, kako se dobrotска čipka ili crnogorski zlatovez mogu modno kontekstuirati u savremenim odjevnim kombinacijama. Tada je Dobrotска čipka u izradi Kotoranke, Nadežde-Nade Radović prvi put "prošetala" modnom pistom u Crnoj Gori. Takođe, deset kreacija, u aktuelnim bojama i najfinijim materijalima krasio je crnogorski zlatovez, rad Cetinjanke Mileve Mijanović.

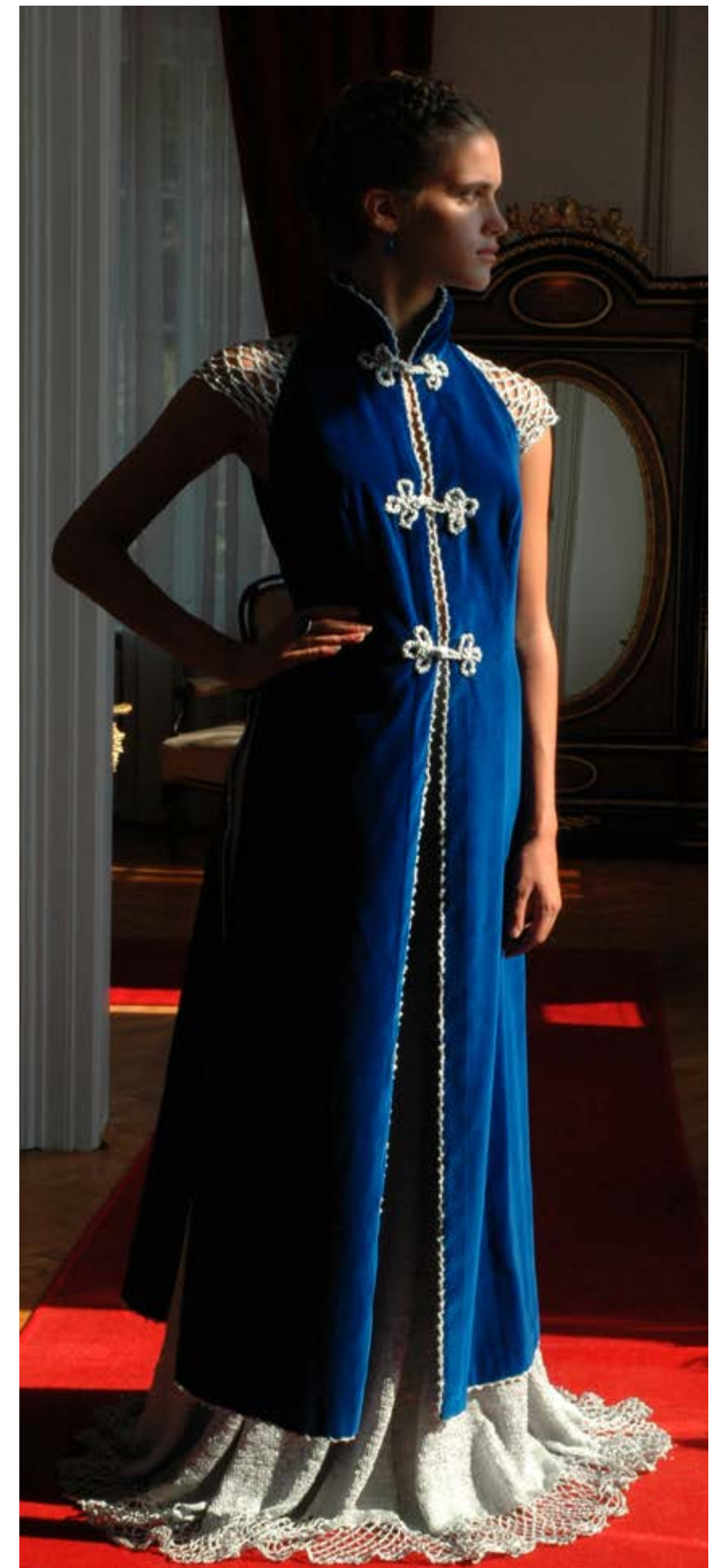
Srmu smo koristili i za ukrašavanje pratećeg aksesora – torbica i nakita. Bila je to sovjerska priča o kontinuitetu identiteta. Jer, vještina izrade i ukrašavanja crnogorske narodne nošnje datira iz srednjovjekovnog perioda, protokom vremena se usavršavala, sublimirajući specijalizovane, umjetničke zanate filigranske preciznosti i ljepote. Izbalansiran odnos autentičnog i autohtonog kulturnog nasljeđa sa asimilovanim i raznorodnim kulturnim uticajima produkovao je jedan od najljepših, najraskošnijih i najelegantnijih nacionalnih kostima, koji je plijenio pažnju evropskih dvorova, ali i najzahtjevnijih evropskih i svjetskih žirija sa čijih se takmičenja uvijek vraćao sa sjanim odličjima. Prefinjen, uravnotežen omjer floralnih, geometrijskih, zoomorfnih motiva, inspirativno uporište nalazi u našoj preromaničkoj, romaničkoj i renesansnoj arhitekturi. Rađeni su pozlaćenim nitima - srmom reljefne profilacije, a preciznošću i finoćom izrade mogu se porediti sa filigranskim zanatskim vještinama.

Bijela košulja je uvijek u modi, zašto je ne "začiniti" mirisima tradicije...

Nadaleko čuvena crnogorska košulja svojom jednostavnom elegancijom, u kroju, materijalu i ukrasu najlakše može naći primjenljiv put ka ukopljivosti u savremeni kostim i vrlo je inspirativan izazov za inovativno uvezivanje tradicijske kulture odijevanja i ovoremenog, diktiranog ukusa. Bijela košulja je uvijek u modi, zašto je ne "začiniti" mirisima tradicije... Učiniti je drugačijom, nošljivo "modernom", posebnom, značajnom i svojom, konotirajući komunikativni kontekst, u smislu svojevrzne neverbalne

komunikacije, koja brže i nerijetko direktnije od riječi emituje značenje poruke i vizibilni javno-privatni diskurs. Dakle, izrada crnogorskog zlatoveza, iako zahtjevan i dugotrajan proces ima nevjerovatne mogućnosti primjene u savremenom kostimu. Rečeno se, takođe, odnosi i na Dobrotску čipku, čija izrada i prilično malih motiva zahtijeva višemjesečnu posvećenost. Obzirom da se obije vještine praktikuju manuelno, isključuje se industrijska proizvodnja, čime dobija na značaju njihova ekskluzivnost, autentičnost i ljepota. Formiranje i njegovanje domicilnih manufaktura je, ne samo potreba produkovanja nečeg novog pozivajući se na staro i citatnost, već je neminovnost očuvanja "živuće kulture", kako često nazivamo nematerijalnu kulturnu baštinu. Ukoliko je ne praktikujemo ona prestaje da postoji, a time i tragovi/djelovi našeg kolektivnog sjećanja. Zato, s posebnom senzitivnošću trebamo brinuti o ljudima koji su spremni da svoja znanja i praktikovanja ovih vještina podijele sa onima koji će biti dalji prenosioци, čuvari tradicije. Nezaboravimo, iza svakog materijalnog kulturnog dobra krije se nematerijalno, krije se narativ, kojeg ovi prostori višemilenijumske kulture imaju u izobilju. Mi ne moramo izmišljati priče, one su sastavni dio našeg trajanja. Trebamo ih prepoznati kao kulturno vrijednosne kategorije koje adekvatnom valorizacijom i implementacijom u savremenom crnogorskom društvu kvalitativno popunjavaju/dopunjuju kockice bogatog i raznolikog mozaika crnogorskog kulturnog identiteta.

Magistarka Aet Salh je Samostalna savjetnica za socijalna i dječija pitanja u Glavnom gradu Podgorica. Odbornica je u Skupštini Glavnog grada Podgorica. Osnovnu i srednju školu završila je u Podgorici. Završila je dva fakulteta i magistarske studije. Diplomirala je i specijalizirala na Filozofskom fakultetu u Nikšiću, takođe je diplomirani Socijalni radnik na FMK u Beogradu. Upisuje magistarske studije na UDG Političke nauke, smjer rodna ravnopravnost, na kojima magistrira 2012. godine uspješno, i time postaje prva magistarka rodni studija u Crnoj Gori. Autorka je knjige „Proces socijalizacije rodne ravnopravnosti“, i mnogih naučnih i stručnih radova objavljenim i u međunarodnim časopisima. Učestvovala je na mnogim Međunarodnim konferencijama.

Ženski glas: *Vaš životni moto?*

Mr Aet Salh: *Što posiješ to ćeš i žnjeti.*

Ženski glas: *Kako Vi vidite uspješnu ženu?*

Mr Aet Salh: *Uspijeh je relativna stvar i teško ga je definisati... Za mene je uspješna žena ona koja je ostvarena kako privatno tako i poslovno.*

mr AET SALH, naučnica

CRNOGORKA U ČAROBNOM OGLEDALU

Crnogorka, teško je opisati crnogorku... Ona je otjelovljenje ponosa. Ne treba se čuditi kada je zadata riječ sinonim za Crnogorku. Prepustivši se teškom životu, ona bi prihvatala bez znaka protivljenja ili jednog jedinog pitanja, uključujući njen podređen položaj, sudbinu koja joj je bila namjenjena. Predavala se cijelim svojim bićem očuvanju patrijahalnog društva iz kog je potekla. Njen ponos se ogleda u njenim nasljednicima: podizanju djece da bi se očuvala veza sa precima. Ono glavno što je hranilo njen ego i osjećaj svoga ja bilo je ukorijenjeno u – biti majka sinova – ratnika. Principi na kojima počiva njihova životna filozofija, kao i lice koje pokazuju svijetu mogu se potkrijepiti jednom slavnom, ali okrutnom istorijom.

Crnogorske žene vjekovima su opjeavane uz gusle, utkavane su u najtananije stihove. O njima je pisano kao o ženama od kamena, ljepoticama, ratnicama, gorskim vilama, nježnim majkama koje su odgajale nesutrašive ratnike. Njihova hrabrost u ratnim vihorima, požrtvovanost, toplota i ljepota, fizička i duhovna, bila su inspiracija mnogim pjesnicima, književnicima, putopiscima, slikarima.

Vjekovima unazad bilo je mnogo znamenitih žena u Crnoj Gori. Naše žene bile su domaćice, humanitarke, heroine, princeze, knjeginje, kraljice, svete, ali i išle u boj sa svojim sinovima i muževima, ratovale rame uz rame sa njima. Njihova lica su bila posebne divlje ljepote, nosile su u sebi snagu i ćutanje kamena, na njima su počivale kuće, narod i slava i hrabrost Crnogoraca. Muškarci su bili zaduženi za odbranu časti i slobode, a one za sve ostalo, za svijeću u domu, za vatru na ognjištu, za toplinu koja grije i okuplja, za gajenje slobodarskog duha u djeci.

Žena u staroj Crnoj Gori je bila mitska žena, muza bitaka i proročica pobjeda, njenu ratničku i iskonsku snagu slave pjesme, priče i legende. Interesantno je spomenuti Virđinu, kulturni fenomen, jedinstven u svijetu, običaj za oblasti sjeverne Crne Gore. Prema ovom običaju, porodice

koje su ostale bez “muške glave” jedno žensko dijete na zahtjev roditelja ili šire zajednicke preuzima ulogu muškarca.

Posljednja crnogorska Virđina bila je Stana Cerović, rođena 1936.godine u selu pored Šavnika, i kao najmlađe dijete u porodici sa pet djevojčica, Stana je još kao dijete obećala ocu da se nikada neće udati i da će brinuti o porodici. Cijelog života družila se sa muškarcima, sebe je smatrala muškarcem a njene sestre su je tretirale kao brata, oblačila se u mušku odjeću, umrla je u avgustu 2016.godine.

Tokom proteklih vijekova žena je služila kao ogledalo koje ima čarobnu i delikatnu moć da odrazi mušku figuru dvostruko veću od prirodne. Bez te moći vjerovatno bi zemlja još uvijek bila močvara i džungla. Nepoznata bi bila svaka slava naših ratova.

Žene su jedan od dva sastavna dijela ljudskog roda svakog društva, pa i Crnogorskog. Žene nijesu ni manjina, ni društvena klasa, ni sloj, već su prisutne u svim društvenim kategorijama kao ženski rod. Rod je društvena konstrukcija, društveno uspostavljeno razlikovanje između muškaraca i žena, a pol izražava biološke aspekte razlikovanja između muškaraca i žena. Društveni odnosi između rodova označavaju skup karakteristika svojstvenih jednoj kulturi - crnogorskoj, koja određuje društveno ponašanje muškaraca i žena, kao i odnose između njih.

Zato se smatra da značajna saznanja o uzrocima takvog položaja ženskog roda daje teorija o društvenim ulogama. Društvene uloge su skice ili nacrti očekivanih ponašanja. Posmatranja

pokazuju da su, od najranijeg djetinjstva, djevojčice i dječaci predmet vrlo različitih kolektivnih očekivanja. Rodni identitet nije samo odnos razlike već i društveni odnos moći: oni sa kojima se identifikujete imaju uticaj na vas i vaše ponašanje.

Društvene uloge se, prvo nesvjesno, a zatim svjesno interiorizuju, utjelovljuju u unutrašnji svijet ličnosti. Ta interiorizacija je neophodna za izgradnju rodni identiteta: muškog i ženskog. Rodni identitet nije samo odnos razlike već i društveni odnos moći: oni sa kojima se identifikujete imaju uticaj na vas i vaše ponašanje.

Simone de Beauvoir je analizirajući patrijarhat kao sistem, žena je u njemu reprezentovana kao Drugo, kao nebitno, neistorijsko, slučajno, žena je Drugi pol. Muškarac je reprezentovan kao ono nužno, istorijsko, on je subjekat i sama istorija. Po toj analizi izlazi da su ratovi muška stvar. Politika isto tako. Ove misli su bile od ključnog značaja za dalji razvoj društvenih nauka s jedne strane i ženskog pokreta s druge. Žene, kao društvena konstrukcija, u stvari ne postoje kao političko biće prije pedeset pet godina, rekla je Simon de Beauvoir. Njihova uloga u društvu je u domenu ličnog, neistorijskog. S druge strane, početkom sedamdestih u zemljama Zapada nastale su mnoge grupe za podizanje svijesti u kojima su žene krenule da razmjenjuju svoja iskustva, šta to znači biti žena. Da se povezuju, osnažuju i preuzimaju polje društvene moći.

One su tada došle do istih ovih zaključaka, svaka na svoj način i svojim riječima. Vidjele su, kroz razmjene iskustava, da su sve teme iz života žena kroz istoriju bile nevidljive, nedostupne, nisu imale jezik, nisu imale svoju reprezentaciju... ženska iskustva su kroz civilizaciju bila minimizovana, omalovažena, izostavljena: kao da teme iz života žena nisu ni postojale.

Crnogorsko društvo je veoma muškocentrično očuvano društvo, društvo sa kraja na kraj organizovano po principu prvenstva muškosti. Za mušku viziju svijeta u kojoj živimo nisu dovoljne uopštene kritike patrijarhata da je ospore. Ona je trag vijekova svuda i na svemu, u nama i oko nas. Naš rodni habitus je je dijelujuće prisustvo svake prošlosti čiji je proizvod. Habitus je proizvod istorije i proizvođač individualnih i kolektivnih praksi saglasni shemama mišljenja koje je istorija stvorila.

Na primjer, čast se upisuje u tijela i izražava kroz način na koji se drži tijelo, glava, kroz ponašanje, pogled. Čast upravlja muškarcima kao sila („to je jače od njega“). Čast je skup dispozicija koje se smatraju uzvišenim: fizička i moralna hrabrost, velikodušnost, darežljivost. Tijelo ima svoje javne dijelove: oči, brkove, usta, nos. Iako nam danas možda izgleda čudno, što svi Crnogorci, čuveni junaci, imaju brkove, u njihovo vrijeme – oko jedan vijek prije, bilo je čudnije da nemaju brkove.

Nekada, kod žena u Crnoj Gori, oči, pogled, usta, nos, lice nisu se smatrali otmjeni i trebale su da ih kriju, da ih učine nevidljivim. Žene su držale oboren pogled, pognutu glavu (mlada nevjesta), gledale su ispred sebe, hodale sitnim koracima, osmijehujući se, prihvataju upadanje u riječ. Nevidljivost žena, zavisno od kulture, obezbjeđivala je njena odjeća (crnina kod hrišćana, kod muslimana i arapa feređa, burka).

II
Crnogorke su svojom ljepotom podsećale na srne a hrabrošću i neustrašivošću na lavice uvijek spremne da svojim životom zaštite one koje vole

Imali smo dvojak pristup društva o status žena u Crnoj Gori, u prvom su smatrali da treba biti zahvalni svim ženama koje su snagom svoje prirode, ljubavi, odanošću, istrajnošću i hrabrošću, kao najjača karika omogućile biološki opstanak crnogorske nacije. Dok u drugom pristupu na žene gledaju kao na biološki potencijal, koji ponekad treba sprečavati, a ponekad podsticati na rađanje, kao i da žene stiču poštovanje kroz status: ćerka, sestra, majka ili supruga. U prvom pristupu se gleda na ženu prije svega kao na čovjeka...

Odnosno, imali smo kruta i labava društva (ili kruti i labavi scenario). Kruta - dominira patrijahalnost, seniornost, da važi poštovanje vođe, da se po svaku cijenu traži moć. Labava -više poštuju ravnopravnost, empatiju (saosjećanje sa drugima), gajenje ravnopravnosti i insistiranje na demokratiji.

U dosadašnjoj istoriji, ženski domaći rad je kao jednu od svojih obaveza sadržavao pružanje usluge drugima, tj. rad za druge. Tako je žena kao subjekat i član porodice u cjelini bila obuhvaćena ovom vrstom rada, pa je njen rodni identitet podrazumijevao sposobnosti udovoljavanja drugima. Ako žena danas postaje sve više zamjenljiva u domaćem radu koji se odnosi na prosto fizičko održavanje domaćinstva i fizi-

oloških potreba njegovih članova, ona i dalje ostaje nezamjenljiva u posvećivanju staranja o porodici, i u emocionalnoj stabilnosti svih članova porodice. Sa porastom značaja i udjela reproduktivnog rada u porodici, žena je sve manje vremena imala za posvećivanje kućnim poslovima, ali je i dalje sve obaveze nosila na "svojim leđima".

Fashion studio

Milena

067 271 379

Zmaj Jovina 76, Stari Aerodrom (kod Voli prodavnice)

MARIJA PODLESNIK, Producentkinja, magistrantkinja na Fakultetu Vizuelnih Umjetnosti

ODNOSI SA JAVNOŠĆU KAO MEDIJSKA INDUSTRIJA

Ženski glas: *Vaš životni moto?*

Marija Podlesnik: *Život gledam sa pozitivne strane – vječita optimistkinja.*

Ženski glas: *Kako Vi vidite uspješnu ženu?*

Marija Podlesnik: *Uspješna žena je ona koja svoj život organizuje da u svim sferama života bude zadovoljna i srećna.*

Marija Podlesnik je diplomirana producentkinja, magistrantkinja na Fakultetu Vizuelnih Umjetnosti. Izvršna direktorica Slovenačke biznis alijanse za Crnu Goru. Dugo godina je radila kao novinarka u štampanim medijima, bila je i tv urednik i voditelj. Tokom rada na televiziji radila je i kao marketing menažer. Udata je, majka troje djece, Lazara, Jan Luku i Luciju.

Odnosi sa javnošću su nezaobilazna tema savremenog društva i poslovanja, kako privatnih preduzeća, tako i državnih ustanova i institucija, nevladinih organizacija, političkih partija, kulturnih i sportskih institucija, medija.

Odnosi sa javnošću najčešće se shvataju površno, a ne kao proces koji obuhvata istraživanje i analizu, strateško planiranje, komunikaciju i povratnu informaciju od javnosti. Neadekvatna primjena samog naziva, a koja proizilazi iz neshvatanja suštine ovog pojma, dovela je do diskutabilnog kredibiliteta ove profesije. U svakodnevnom razgovoru, kao i u medijima, ljudi koriste izraz odnosi s javnošću u raznim kontekstima, poistovjećujući ga sa odnosima sa medijima, ulogama portparola, pokušajima da se prikrije istina ili da se lošim vijestima pripiše pozitivan predznak. Korijeni odnosa sa javnošću sežu u daleku prošlost i može se smatrati da njihova istorija počinje uporedo sa istorijom same ljudske komunikacije.

Bernejs je tvrdio da su tri glavna elementa odnosa s javnošću praktično stari kao i samo društvo: informisanje ljudi, ubjeđivanje ljudi i integrisanje među ljudima.

U savremenom smislu, ovaj fenomen vezan je za XX vijek i direktno se odnosi na austrijsko-američkog autora Edvarda Bernejsa, koji predstavlja pionira ne samo odnosa sa javnošću, već i propagande. Bernejs je tvrdio da su tri glavna elementa odnosa s javnošću praktično stari kao i samo društvo: informisanje ljudi, ubjeđivanje ljudi i integrisanje među ljudima. Sredstva i metode primjene ovih elemenata mijenjali su se kako se mijenjalo i društvo.

Crnu Goru, kada su odnosi sa javnošću i srodne djelatnosti u pitanju, ne treba upoređivati sa najrazvijenijim zemljama svijeta u kojima prednjače SAD i Velika Britanija, što je posljedica istorijskih okolnosti koje su u generalnom smislu usporavale razvoj naše države. Primjeri odnosa sa javnošću kroz istoriju Crne Gore su Štamparija Ivana Crnojevića i Oktoih peto-

glasnik; barokni pjesnik i teolog iz XVII vijeka Andrija Zmajević, koji je svojom mudrošću i diplomatskim taktom uspio da održi dobre odnose između pravoslavaca, katolika i Turaka, čime je postao istorijski primjer nacionalne, vjerske i kulturne tolerancije koji su suština uspješnih odnosa sa javnošću; dinastija Petrović-Njegoš, kod koje nailazimo na korišćenje određenih tehnika koje danas prepoznajemo kao odnose s javnošću, i to ne samo prilikom lobiranja sa inostranstvom, nego i u okviru državnih, crkvenih, vojnih i drugih javnih poslova.

Odnosi sa javnošću u savremenoj Crnoj Gori su zaživjeli, bez obzira na odsustvo specijalizovanih institucija, zahvaljujući pojedincima, ali i institucijama. Imamo obrazovane pojedince iz ove oblasti, školovane u inostranim ustanovama, koji rade za Vladine institucije, NVO sektor, kulturne i sportske institucije, medije, privatne korporacije. I producenti, kao pripremu za ono što ih očekuje u budućem profesionalnom životu, moraju ovladati osnovnim postavkama ove djelatnosti. Oni su najbolje upoznati sa umjetničkim, finansijskim, organizacionim vidovima rada ekipe, a intenzivna komunikacija sa javnošću je nužan preduslov za uspjeh kod šire publike. Međutim, nerazvijenost profesionalnih službi za odnose sa javnošću u našim sredinama, kao ograničeni budžeti kojima raspolažu produkcijske ekipe, čine da tu ulogu mora neko drugi da prihvati.

Odnosi sa javnošću, međutim, još uvijek nijesu javno priznati kao prava profesija.

Odnosi sa javnošću, međutim, još uvijek nijesu javno priznati kao prava profesija. Nedostaju im standardizovani obrazovni programi, obavezne sertifikacije ili dozvole, potpuna predanost javnom interesu, javno priznanje društvene korisnosti i učinkovita samoregulacija. Da bi odnosa sa javnošću u Crnoj Gori bili izdignuti na viši nivo, u smislu sticanja profesionalnog statusa iz ove oblasti, rješenje je uspostavljanje specijalizovanog univerzitetskog sistema nastave.

ANA VUKOVIĆ CRNA GORA NA ŽENSKI NAČIN

Ženski glas: *Vaš životni moto?*

Ana Vuković: *Jesi li čuo da valja odnijeti pobjedu? Kažem valja i pasti, bitke se gube u istom duhu u kojem se dobijaju. Volt Vitman*

Ženski glas: *Kako Vi vidite uspješnu ženu?*

Ana Vuković: *Kako vidim uspješnu ženu? Vidim je očima koje ne preuveličavaju, ali ni ne umanjuju njen značaj u našem društvu. Uspješna je ona žena koja je slobodna i kojoj je ta sloboda izvor radosti. Uspješna je žena koja se ne boji i koja boji društvenu stvarnost bojama svojih uvjerenja i vizija. Mislim da nam prostor slobode otvara znanje i obrazovanje, pa sve snage i sve vrijeme treba koncentrisati na njih.*

Ana Vuković, specijalistkinja za međunarodnu i nacionalnu bezbjednost, trenerica za rodnu ravnopravnost. Autorka i voditeljka emisije koja je posvećena uspješnim ženama u Crnoj Gori i iz Crne Gore: “Crna Gora na ženski način”. Urednica serijala: “Vojska Crne Gore”; koautorka serijala dokumentarne emisije “Hramovi Crne Gore”.

Odavno mislim Crnu Goru na ženski način. Koji je trenutak u našoj istoriji kada smo bile “unačinjene”, kad smo, u stvari, bile najbliže idealu slobode. Jesmo li to danas, kada se u našem društvu govori o mogućnosti prve predsjednice države u istoriji Crne Gore? Pitam se čemu ta priča služi kada još nijesmo zreli da nas na najvišem nivou predstavlja žena. U tome smislu, podsjećam na riječi Veljka Radovića da su Crnogorci juvenilni, da imaju karakter djece. Zbilja, postupci političara, politika medija, zbunjenost i nekritičnost intelektualaca, pokazuju da smo kao društvo još u fazi odrastanja. Nije li ta priča način da se još jednom izigra šansa za demokratizaciju društva ili, pak, otvaranje prostora za misao na koju

se treba naviknuti. Misao da Crnoj Gori treba moćna žena na moćnoj poziciji... Sva ova pitanja postavljam sebi, iako sam odgovor na njih našla u našoj prošlosti. Najbliže slobodi bile smo u srcu i umu žena koje su učestvovalе u NOB-u. AFŽ je, po mome mišljenju, stvorio politički izgrađene žene koje su imale jasan i javan cilj, izboriti se protiv vremena i zakona koji su ponižavali ženu, za doba i norme u kojima će žena imati prvorazrednu političku ulogu. Borba protiv fašizma dala je ovoj organizaciji viši smisao i to je jedinstven momenat u našoj istoriji nad koji sve mi treba neprestano da se nadnosimo i u njemu nalazimo snagu za ono što nam predstoji. A čeka nas veliki posao! Nije dovoljno da budemo intelektualke, radne, sposobne, preduzetne, moramo imati strast, vatru nade koja je pokretala partizanke na velike podvige. One su u borbi za slobodu vidjele svoju šansu za oslobođenje, za izlazak u javni prostor (makar to bile šume i brda po kojima su bacale bombe), one su imale onaj neophodni “suvišak srca” koji je jedini garant da se može sve što se hoće. Mi imamo ozbiljne kandidatkinje za prvu predsjed-

nicu Crne Gore, ali moramo stvoriti ozbiljne uslove za to da ta okolnost postane prihvatljiva crnogorskom društvu. Ne mislim da to mogu izvesti same žene, ne. Mi moramo učiniti sve da nam muškarci u svakoj nakani budu saveznici. Njih treba pridobiti za “našu stvar”. Na taj način će i oni izaći iz faze u kojoj dugo traju, a koju je opisao Veljko Radović. Biće to njihovo i naše sazrijevanje, rast društva koje teži napretku. Crna Gora na ženski način je potreba da se pruži ruka svakome čovjeku spremnom da stvara bolje društvo, državu u kojoj će moralni i obrazovani ljudi biti elita. Žena nije ni bolja, ni lošija polovina. Žena je cjelina koja treba da teži svojoj najboljoj mogućnosti. Odavno volim Crnu Goru na ženski način. Misao o takvoj Crnoj Gori i ljubav prema njoj moj su način života.

Žena je cjelina koja treba da teži svojoj najboljoj mogućnosti.

Photographer - Marija Milić
kontakt: 069/820-890
instagram: mahelau
e-mail: marijasphotolab@gmail.com

Make up artist - Marija Ivanovic Suković
kontakt: 068 245 025

Frizersko kozmetički salon HEADLINE
Moskovska 102 (preko Morače kod kružnog); kontakt: 069 706 004

Jovana Duković-Milović rođena je u Podgorici gdje je završila osnovnu školu i gimnaziju. Diplomirala je na Fakultetu političkih nauka UCG, na kojem je i odbranila magistarsku tezu „Politička kultura u totalitarnim sistemima XX vijeka”. U prethodnom sazivu Skupštine Crne Gore obavljala je funkciju savjetnice potpredsjednika, a ranije i funkciju sekretarke u poslaničkom klubu. Svoje radno iskustvo veže i za volonterski rad u više NVO-a, među kojima su i organizacije humanitarnog karaktera. Polaznica je Škole demokratskog rukovođenja, Škole evroatlantskih integracija i Škole političke filozofije dr Zoran Đinđić”, a takođe je učestvovala

na brojnim seminarima u zemlji i inostranstvu u organizaciji International Republican Institute, European Forum Alpbach, The Conservative Party, National Democratic Institute, Foundation Konrad Adenauer, Nansen Dialogue Center, Hanns Seidel Foundation, Youth Initiative for Human Rights, Political Academy of the Austrian People's Party i Robert Shuman Institute. Koautorka je publikacije „Regionalna saradnja mladih političara” u izdanju YIHR Hrvatske i Impunity watch. Tečno govori engleski, a služi se španskim i ruskim jezikom. Udata je i majka je ćerke Anđeline.

Mr JOVANA DUKOVIĆ-MILOVIĆ

ŽENA ŽENI JE MUŠKARAC

Ženski glas: *Vaš životni moto?*

Mr Jovana- Duković Milović: *Moj životni moto nije satkan u jednoj rečenici, već je on sublimacija brojnih narodnih umotvorenja, filozofsko-etičkih načela kao i biblijsko-moralnih kodeksa razmišljanja i ponašanja, kojih se trudim pridržavati u cilju postizanja harmoničnog života ispunjenog zadovoljstvom.*

Ženski glas: *Kako Vi vidite uspješnu ženu?*

Mr Jovana- Duković Milović: *Za mene je uspješna žena ona koja je, prije svega, poslovno ostvarena i finansijski nezavisna i koja samostalno prelazi životne prepreke. Žena koja drži do svog integriteta i dostojanstva, obrazovana, nepokolebljiva i odvažna.*

Kada su se početkom XX vijeka osnivali sifražetski pokreti (engl. suffrage – pravo glasa) u Sedinjenim američkim državama, po uzoru na britanske s kraja XIX vijeka, Nacionalna američka asocijacija za žensko pravo glasa (National American Woman Suffrage Association) sprovodila je i podržavala rasističku ideologiju koja je vladala u to vrijeme. Tako su žene afro-američkog porijekla bile isključene iz udruženja. Pored toga što su se žene iz ovog i sličnih udruženja borile za pravo glasa i protiv diskriminacije, ipak su i same sprovodile diskriminaciju prema afro-američkim ženama.

Prva premijerka jedne evropske države, Velike Britanije, svima dobro poznata Margaret Tačer, koja je zbog svoje snažne i beskompromisne politike nosila i odgovarajući nadimak – „čelična dama”, tokom svoje vladavine nije učinila ništa da se poboljša loš politički i socio-ekonomski položaj žena u Britaniji. To pokazuje činjenica da u toku tri premijerska mandata u svom kabinetu nije imala nijednu ministarku. Ovo su jedni od razloga koji i danas na pomen imena baronese Tačer izazivaju ogorčenost i razočarenje kod britanskih feministkinja.

Retrospektivno posmatrajući položaj žena

u SFRJ, ni desetogodišnje predsjednikovanje Centralnim komitetom Saveza komunista Hrvatske, ni četvorogodišnji mandat na čelu Saveznog izvršnog vijeća SFRJ, nisu bili dovoljni prvoj premijerki jedne socijalističke zemlje, Milki Planinc, da poboljša status žene u bivšoj Jugoslaviji.

Ovo je samo par nasumično probranih primjera koje služe kao uvod u problem koji razmatramo, a to je nepostojanje ili vrlo nisko postojanje solidarnosti među ženama kako u svijetu tako i kod nas. Nažalost, listom se mogu navoditi imena predsjednica i premijerki širom svijeta koje ništa nisu uradile za bolji položaj žena u državi na čijem su čelu. S tim u vezi, dolazimo do pitanja „Kako žena ženi može biti kamen spoticanja kada se radi o zajedničkom interesu?”

U crnogorskom Parlamentu broj žena u poslaničkim klupama nije prelazio 16%, što je izuzetno nizak procenat za državu koja stremi ka članstvu u EU. Takođe, država smo koja nikada nije imala predsjednicu niti premijerku. Glavni grad nikada nije imao gradonačelnicu, a, izuzev jedne manjinske partije, nijedna politička stranka nije na svom čelu imala političarku.

S druge strane, na papiru imamo gotovo sve. Od zakona, nacionalnih planova, programa, projekata, rodno senzitivnog rječnika, kao i nepregledan broj održanih konferencija, seminara, radionica, panela. Da, napravili su se značajni pomaci, ali se i dalje ostalo daleko od brojnih suštinskih problema, a suštinski problemi ogledaju se u pravima zaposlenih žena, samohranih majki, penzionerki, žena žrtava nasilja, trudnica i porodilja, nezaposlenih žena...

Deklarativno, sve žene u svim političkim partijama se zalažu za isto – za rodnu ravnopravnost i za prava žena.

Deklarativno, sve žene u svim političkim partijama se zalažu za isto – za rodnu ravnopravnost i za prava žena. Međutim, one su u nemogućnosti da rodnu ravnopravnost ostvare u partijama kojima pripadaju, a kamoli da se bore za ravnopravnost u društvu. Zbog postojanja malog broja mjesta rezervisanih za žene u partijskim organima, ne uključujući simbolično formiranje unutarpartijske organizacije žena, probrani mali broj lojalnih političarki prije bira da zauzme određene položaje negoli da se u saradnji sa svim ženama u partiji izbore za ravnopravan udio na mjestima odlučivanja. One tek nisu u stanju da ostvare saradnju sa kolegicama iz drugih partija ili da u samom Parlamentu djeluju ultimativno kako bi se bolje i konkretnije formulisala i usvojila određena zakonska regulativa koja se tiče rodne ravnopravnosti.

Otkuda seže ta nesolidarnost među ženama u Crnoj Gori? Da li treba uzroke tražiti u periodu prije i za vrijeme monarhističkog upravljanja kada je tretman prema ženi bio na ponižavajućem nivou pa se korijeni mogu vezati za izrazito patrijarhalnu i muškocentričnu crnogorsku tradiciju u kojoj žena ima povoljan status jedino i samo ukoliko zastupa muške interese (oca, brata, muža, svestra, đevera...)? Ta težnja da bude miljenica muških interesa, da dobija muške epitete kao pohvale, koji su u suprotnosti sa ženskim epitetima koji simbolizuju nedostatke, doveli su crnogorsku ženu u potčinjen položaj koji nije imanentan za evropska društva

XXI vijeka. Uzalud su nam prabake i bake bile nevjerovatno izdržljive žene, lavovske ratnice iznjedrene iz brojnih ratova, a majke tranzicione heroine koje su porodicu održale kroz teška vremena embarga, sankcija i bombardovanja, kada crnogorske žene današnjice nisu dovoljno motivisane da pruže jedna drugoj podršku i da uz bezpogovornu solidarnost i zajedničko djelovanje obezbijede sebi i svojim ćerkama, unukama i potomcima društvo koje počiva na ravnopravnim osnovama za oba pola.

Politički aktivizam žena je jedan od činilaca demokratizacije društva. Ukoliko posmatramo piramidalno, potrebno je postojanje političke volje samog političkog vrha o boljoj poziciji žena u društvu i većoj zastupljenosti na mjestima odlučivanja. Potrebno je usvajanje zakona koje će jasno i precizno ići u korist pozicije žena, naročito u politici, kao i dosljedno primjenjivanje zakona od strane relevantnih državnih institucija, zatim podizanje nivoa svijesti među građanima, veća edukacija ne samo žena, već i muškaraca, a naročito omladine, kao i kontinuirano obrazovanje kojim se povećava razumjevanje o neophodnosti povećane participacije žena u društvenim tokovima, naročito političkim, a sa druge strane smanjenje praga netolerancije i pokazivanja neozbiljnosti pri javnim nastupima žena.

Međutim, inicijatori svega ovoga treba da budu upravo žene i da žene između sebe daju jedna drugoj podršku i podstrek za aktivnije učešće u politici. Na taj način pokazaće postojanje međusobne kohezije i odlučnosti ka uvođenju zakonskih reformi koje se, što se politike tiče, odnose na još bolje preciziranje člana u Zakonu o izboru odbornika i poslanika o zastupljenosti žena na izbornim listama, o redoslijedu žena na listama kao i pravilu rotacije žena usljed mogućeg podnošenja ostavke odbornice/poslanice. Sve ove mjere doprinjeće demokratizaciji i harmonizaciji društva, eliminisanju podtlačenosti žene u svim društvenim slojevima i favorizovanju jednakih prava, šansi i mogućnosti. S druge strane, rodno senzibilisanje partija i skupštinskih redova biće krupan i značajan korak ka ovakvom cilju.

Imajući u vidu činjenicu da su se kroz istoriju pa sve do danas žene izborile za svega tri stvari: za pravo glasa, za razvod i za abortus, predstoji nam borba za pravo da vodimo i upravljamo.

Vinskom feštom Podgorica proslavila uspješnu berbu Plantaža

Povodom završetka berbe groždja na Čemovskom polju, kompanija „13 Jul Plantaže“ i ove godine, kao što je to i ranije činila, organizovala je prigodnu manifestaciju «Dani berbe 2017» u Glavnom gradu, i zajedno sa sugrađanima obilježila je kraj još jedne uspješne berbe.

„Dane berbe 2017“ pratio je kulturno-umjetnički program, koji se odvija na tri lokacije: Učesnici muzičkog dijela programa na Trgu Nezavisnosti bili su: Komnen Vuković (Pinkova zvjezdica), gitarski duo Nikčević - Bulatović, Klapa Alata, Žuti Serhatlić sa orkestrom i Kud Aluminijum.

Na bini koja se nalazila u Bokeškoj ulici nastupili su: Kvartet Unique, Dj Audio Storm - Ognjen Vuković, Dj Niggor i Bend Crveno i Crno, dok su u Hercegovačkoj ulici za muzički dio

programa bili zaduženi: Goca Tržan, bend Apsolutno romantično i bend No Ordinary Balkan Sound iz Sarajeva.

Manifestaciju je uveličala posebno kreirana vinska povorka, kao i brojni animatori i prateći nagradni programi.

Gošća Plantaža, na manifestaciji, Goca Tržan je ovim povodom kazala: „Velika mi je čast što sam ja izabrana da budem ambasador dobre zabave u Podgorici u ime „Plantaža“, tako da ovo je bio jedan lijep početak jednog, nadam se, dugačkog prijateljstva između mene i „Plantaža“.

BERBA 2017. VINA ZA PAMĆENJE

Kompanija «13. jul Plantaže» je u proizvodnoj 2016/2017 godini, ukupno ubrala 14.189.255 kg vinskog grožđa crnih i bijelih sorti, što je nešto manje od planiranog prinosa. Smanjenje prinosa nastalo je zbog specifičnih vremenskih uslova. Ova godina spada u red jedne od izazovnijih imajući u vidu ekstremne vremenske uslove koji su je pratili (kasni mrazovi, visoke temperature, suša i vjetar). Usled ovih razloga količina ubranog grožđa je bili umanjena u odnosu na planiranu, ali sirovina je bila izuzetnog kvaliteta, tj. ova godina je po kvalitetu jedna od boljih. U berbi vinskog grožđa angažovano je oko 600 sezonskih radnika i tri kombajna koji su brali površinu od 2.078,85 hektara.

Na osnovu uzorkovanja i procjene kvaliteta ubranog grožđa, danas sa sigurnošću možemo reći da smo iz Berbe 2017. dobili sirovinu za velika vina, ili kako u vinarstvu volimo da kažemo vina za pamćenje.

Obzirom na okolnosti i složene uslove u kojima je berba realizovana, sada kada je, konačno, grožđe u podrumima možemo zaključiti da je i ova berba bila uspješna.

Na Čemovskom polju prostire se najveći vinograd u jednom kompleksu u Evropi, a posao berbe grožđa spada u najveće evropske vinogradarske poslove. Berba 2017 je okončana i danas sa zadovoljstvom možemo konstatovati da je za nama još jedna veoma uspješna berba.

Voditelji programa glumci Žana Gardašević i Slobodan Marunović

Izvršna direktorica Plantaža Verica Maraš u društvu gradonačelnika Podgorice Slavoljuba Stijepovića i direktorice TOP Tanje Popović

Plantaze

VINA KOJIMA SVIJET VJERUJE

SVAKE GODINE IZ VINARIJE PLANTAŽE PREKO
10 MILIONA BOCA VRHUNSKIH VINA ODLAZI U
43 ZEMLJE SVIJETA.
MI POVEZUJEMO CIJELI SVIJET...

Dr SNEŽANA PANTOVIĆ

OKSIDATIVNI STRES U ŽIVIM SISTEMIMA

Odbranjena Doktorska disertacija: „Biohemijski pokazatelji kao faktori rizika u razvoju stenoze prije i poslije PCI“. Medicinski fakultet – Univerzitet Crne Gore. Stečeno zvanje doktora medicinskih nauka na Medicinskom fakultetu Univerziteta Crne Gore u Podgorici, Poslediplomske studije iz Biohemije na UCG u Podgorici. Stečeno zvanje: Magistar medicinskih nauka na UCG u Podgorici. Specijalizacija Transfuzione medicine na Medicinskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, položen specijalistički ispit. Stečeno zvanje specijalista kliničke transfuziologije. Medicinski fakultet Univerziteta u Banjaluci. Diploma doktora medicine stečene 1997. godine sa prosječnom ocjenom u toku studiranja.

Docent Medicinskog fakulteta, Univerziteta Crne Gore u Podgorici, uža naučna oblast Medicinska i klinička biohemija. Asistent Medicinskog fakulteta, UCG Podgorica, uža naučna oblast Medicinska i klinička biohemijana 1998 - 2015. Specijalista transfuzione medicine, Centar za transfuziju krvi, KC CG 2005 – 2008. Klinički ljekar, Centar za transfuziju krvi, KCCG 2002-2005. Doktor medicine, DZ „Boško Dedejić“ Mojkovac, CG 1997-1998.

Udata, majka sina.

Ženski glas: Vaš životni moto?

Dr Snežana Pantović: *Mislim da svi mi posjedujemo i funkcionišemo pomoću nekog svog životnog mota ili životne devize. Po meni, to je neki vid psihičke amajlije, koja nam pomaže da u životu preskačemo prepreke na koje nailazimo putujući životnim putem, koji smo sami sebi zacrtali. Vodim se devizom da „Sve što možeš da zamisliš, možeš i da ostvariš“.*

Ženski glas: Kako Vi vidite uspješnu ženu?

Dr Snežana Pantović: *Smatram da ne postoji univerzalna definicija uspješne žene, jer je za svaku uspjeh nešto drugo. Na primjer, nekim ženama uspjeh predstavlja posao, nekim brak a nekim djeca, ili nešto treće. Bez obzira što je za svaku ženu različit uspjeh, pojedini koraci do tog uspjeha nam mogu biti isti. Za mene je danas svaka žena na neki svoj način uspješna žena i ja ih upoređujem sa lavicama modernog doba.*

Gledano sa aspekta patogeneze, postoji jako veliki broj načina da dođe do smrti ćelije.

Oksidativni stres, kompleksan patofiziološki mehanizam, koji karakteriše narušen homeostatski oksidativno-reduktivni status ćelije sa dalekosežnim posljedicama, do sada nije u dovoljnoj mjeri privlačio pažnju šite medicinske javnosti kod nas. Na temelju velikog broja istraživanja kako u svijetu tako i kod nas, razvila se priča o značaju uključenosti mehanizma oksidativnog stresa u fiziološkim i patološkim stanjima, kao što su kardiovaskularne bolesti, neurodegenerativne bolesti (Alchajmerova i Parkinsonova bolest), sindrom hroničnog umora, i mnoge druge. Gledano sa aspekta patogeneze, postoji jako veliki broj načina da dođe do smrti ćelije. Brojni etiološki faktori su u sadejstvu sa toksičnim efektima slobodnih radikala, koji se ubikvitarno stvaraju u ćelijama, najviše tokom procesa dobijanja energije (oksidativna fosforilacija u mitohondrijama) ili su obavezni pratioci različitih biohemijskih procesa. Slobodni radikali (prooksidansi) imaju nesporeni elektron, zbog čega termodinamski teže formiranju elektronskog para, pri čemu dolazi do njihove ekstremne reaktivnosti i mogućnosti ulaska u različite reakcije sa drugim molekulama, kao što su enzimi, proteini, lipidi i nukleinske kiseline. Posljedica, ovih slobodno – radikalskih interakcija sa navedenim ćelijskim komponentama, jeste produkcija reaktivnih metabolita, koji dovode do poremećaja ćelijske funkcije. Nekroza, apoptoza, onkogeneza i smrt ćelije, su efekti koji vode morbiditetu (razvoju bolesti), nastalih usljed oksidativnog stresa, odnosno efekta niza lan-

S obzirom na činjenicu da je naš organizam permanentno izložen dejstvu slobodnih radikala, postavlja se pitanje kako ćelije uopšte preživljavaju.

čanih reakcija slobodnih radikala na funkciju ćelije. S obzirom na činjenicu da je naš organizam permanentno izložen dejstvu slobodnih radikala, postavlja se pitanje kako ćelije uopšte preživljavaju.

Bitno je istaći da u fiziološkim uslovima, 1-2% kiseonika, koji procesuiramo kroz razne metaboličke procese, pretvaramo u reaktivne slobodne radikale (prooksidanse). To je strahovito puno. Glavni problem organizma jeste, kako uspješno svaki dan dobiti energiju oksidacijom, a da se ne oštete vitalne molekule, kao što su DNK i RNK, proteini ili lipidi u ćelijskim membranama. Koja je posljedica djelovanja prooksidanasa na ove vitalne ćelijske molekule?

Glavni problem organizma jeste, kako uspješno svaki dan dobiti energiju oksidacijom, a da se ne oštete vitalne molekule, kao što su DNK i RNK, proteini ili lipidi u ćelijskim membranama.

Oksidativna modifikacija DNK vodi ka mutacijama, koje su jedan od uzroka etiopatogeneze nastanka tumora. Spontana oksidacija holesterola u LDL lipoproteinima (lipidna peroksidacija), uzrokuje opasnu inflamatornu kaskadu endotelne aktivacije u krvnim sudovima i mogućnosti za nastanak ateroskleroze. Zbog toga su evolucijski nastali antioksidansi – endogeni i egzogeni.

Antioksidansi, predstavljaju našu vlastitu unutrašnju apoteku, supstanci, koje značajno smanjuju ili preveniraju oksidaciju vitalnih molekula ćelije i djeluju višetipno. Sveukupno djelovanje endogenih antioksidanasa u organizmu čine UKUPAN ANTIOKSIDATIVNI KAPACITET ORGANIZMA. U sadejstvu sa egzogenim antioksidansima (unosimo ih putem hrane kao suplemente ishrani), mehanizam njihovog djelovanja je višestruk. Imaju mogućnost da funkcionišu direktnim uklanjanjem produkovanih prooksidanasa i to su tkz. enzimi direktne zaštite (superoksid dizmutaza, glutathion peroksidazni sistem, katalaza), ili da preveniraju propagaciju slobodno – radikalskih interakcija (transferin, ceruloplazmin, mokraćna kiselina, bilirubin) ili da sprečavaju produkciju slobodnih radikala (transferin, ceruloplazmin, vitamin E, vitamin A).

Antioksidansi, predstavljaju našu vlastitu unutrašnju apoteku, supstanci, koje značajno smanjuju ili preveniraju oksidaciju vitalnih molekula ćelije i djeluju višetipno.

Imajući u vidu kompleksnost ovog patofiziološkog mehanizma, njegov značaj i ulogu u brojnim patologijama, potrebno je analizirati parametre oksidativnog stresa u biološkom materijalu, obezbjeđujući im mjesto u svakodnevnom rutinskim laboratorijskim pretragama, radi prevencije i unapređenja terapija bolesti.

AIDA PETROVIĆ, Izvršna direktorica Crnogorskog ženskog lobija

FENOMEN NASILJA NAD ŽENAMA

Aida Petrović je Izvršna direktorica Crnogorskog ženskog lobija, koordinatorka Nacionalnog skloništa za žrtve trgovine ljudima. U ženskom pokretu je od samog osnivanja prve ženske nvo u Crnoj Gori, i jedna je od osnivačica prve organizacije za žene SOS telefona za porodično nasilje. Uključena je u mirovnu međunarodnu organizaciju "Žene u crnom - žene za mir" čija je aktivistkinja i danas. Za sebe kaže da je aktivistkinja ženskih pokreta, i u biti feministkinja i mirovnakinja i da će za prava žena kako u Crnoj Gori tako i na međunarodnom nivou uvijek davati svoj doprinos sa velikom ljubavlju i empatijom.

Nasilje nad ženama je svaki čin protiv ženine volje, a koji je ugrožava psihički, fizički, seksualno, ekonomski. Nasilnik može biti član porodice (muž, sin, otac, brat, ujak...) ili bilo koji poznanik (prijatelj, poznanik, šef, kolega...) ili nepoznati muškarac. Važno je znati da se nasilje može desiti svakoj ženi i da nasilje nije posljedica ženinog ponašanja, nego sistema patrijarhata u kome muškarci imaju moć, a nasilje nad ženama je način da oni tu moć održe. Nasilje nad ženama je primjer zloupotrebe moći jednog pola - muškarca nad drugim - ženom. Tokom hiljada godina istorije nasilje nad ženama podstaknuto je indirektno i direktno od svake društvene zajednice u većoj ili manjoj mjeru sve do danas. Nasilnici su u najvećem broju neadekvatno ili nikako sankcionisani, što na njih i buduće nasilnike djeluje ohrabrujuće.

Nasilje nad ženama je svaki čin protiv ženine volje, a koji je ugrožava psihički, fizički, seksualno, ekonomski.

Nasilje nad ženama je jedan od najvećih društvenih problema, koji ima niz negativnih posljedica kako za žene, porodicu i njene čla-

nove tako i cijelu društvenu zajednicu. Nasilje u porodici najčešće je prikriveno, nevidljivo ili prihvaćeno kao uobičajeno ponašanje zbog patrijarhalnih shvatanja o odnosima polova. Odlikuje se dugotrajnošću, jer same žene žrtve, često se mire sa svojom ulogom i rijetko komuniciraju sa drugima o problemu koji imaju jer se plaše osude i nerazumijevanja. Nasilnici nisu samo problematične osobe, alkoholičari, psihički bolesnici i zavisnici kako se obično misli, već i normalni, obrazovani i uspješni muškarci. Nasilje je za žene ponižavajući i nehuman čin, najveći stepen degradacije, i treba ga shvatiti kao zločin nad ženskim ljudskim bićem.

Nasilje je za žene ponižavajući i nehuman čin, najveći stepen degradacije, i treba ga shvatiti kao zločin nad ženskim ljudskim bićem.

O nasilju nad ženama postoji niz predrasuda koje imaju za cilj održavanje dominacije muškaraca nad ženama, njihovog neprikosnovenog patrijarhalnog položaja u porodici, društvu što u krajnjoj instanci podržava porodično i druge oblike nasilja nad ženama. Predrasude

Ženski glas: Vaš životni moto?

Aida Petrović: *Živi i pusti druge da žive! Vjeruj u sebe da bi i drugi vjerovali u tebe!*

Ženski glas: Kako Vi vidite uspješnu ženu?

Aida Petrović: *Uspješnu ženu vidim prije svega kao ekonomski samostalnu osobu, koja zna što može i želi od sebe i drugih kako u porodičnom tako i u širem društvenom kontekstu.*

Samopouzdanje, pozitivna energija, humanost, empatija, spremnost da se odlučno "uhvati u koštac" u rješavanju životnih i poslovnih izazova trebalo bi da budu dio ličnosti uspješne žene. Uspješnost žene ne "vezujem" za ostvarivanje braka i materinstva što naša okolina često čini, kao ni isključivo za žene u gradskom području ili one koje su socijalno, politički, društveno, pozicionirane.

o nasilju nad ženama su duboko ukorenjene u porodici, društvu i institucijama sistema koje bi trebale pomoći ženi - žrtvi rodno zasnovanog nasilja. Tako možemo i danas čuti neke od predrasuda prema nasilju nad ženama: nasilje je privatna stvar porodice, žene su krive za nasilje, žene provociraju nasilje, žene vole nasilje (mazohstkinje), dobra supruga treba da trpi "malo" nasilje i očuva brak, malo nasilja doprinosi dobrom braku zna se ko je gazda, muškarac ima pravo da "ponekad" udari svoju ženu jer je "voli". Alkoholizam je jedini uzrok nasilja, nasilnik je samo duševno poremećena osoba, nasilje je problem siromašnih i neobrazovanih, nasilje pripada prošlosti, obećanje nasilnika da će se promijeniti, prijetnje i ucjene najčešće djecom su izmišljotine to muškarcima ne rade ...

Nasilje nad ženama je dio svjetskog političkog procesa, koji ih obezvlašćuje kao ljudska bića i dovodi u stanje poslušnosti. Na taj način se žene dovode u stanje nemoći bivaju lakše kontrolisane, poslušnije i imaju strah od autoriteta.

Sve dok čute, žrtve nasilja su dobar potencijal za manipulaciju. Nasilje proizvodi mržnju. Ono stvara opšti strah i gubitak kontrole. Žrtve koje su izolovane i ucjenjene ne mogu inicirati nikakvu društvenu promjenu. Ako nasilnici nikada nijesu proglašeni krivima, ako žrtve ne mogu govoriti i donositi sopstvene odluke, o kakvim ženskim pravima možemo da razgovaramo? Sve dok društvene institucije ne obezbijede siguran javni prostor u kome žene žrtve nasilja mogu da kažu sva svoja iskustva nasilja, a da im se pri tom vjeruje u taj iskaz, ne možemo govoriti o poštovanju ženskih ljudskih prava.

Sve dok čute, žrtve nasilja su dobar potencijal za manipulaciju.

Povezujuci politički kontekst pozadine muškog nasilja nad ženama i lično iskustvo sa društvenim procesom potčinjavanja žena shvata se suština održavanja patrijarhata koji proizvodi, podržava i prikriva nasilje nad ženama.

Zašto žene ostaju sa nasilnikom i trpe nasilje?

Neke žene trpe nasilje godinama, decenijama. Ostaju sa nasilnicima, jer je to dio patrijarhalne istorije u kojoj muškarac dominira i u kojoj se poštuju nepisana ali dobro ukorjenjena pravila o pravima i položaju žena u porodici, društvu, u javnom prostoru. Patrijarhalno društvo je okosnica koja stvara i održava mehanizme protiv ženskih prava i poštovanja istih. Društvena konstrukcija pola igra ključnu ulogu u razumijevanju nasilja. Patrijarhat proizvodi i održava nasilje nad ženama preko strukturalnog, institucionalnog i ideološkog uticaja, a žene žrtve nasilja prihvataju nasilje kao "normalnu" pojavu. Ako odluče napustiti partnera, supruga koji je nasilnik, najčešće su još više ugrožene jer se nasilje intezivira, nasilnici prijete i ubistvom, ne žele okončanje braka ili zajednice jer gube žrtvu plašeći se da ona može progovoriti i iznijeti dokaze za pretrpljeno nasilje. Navešću neke razloge zašto žene trpe nasilje: najčešće je to zbog djece, ekonomska zavisnost od partnera, supruga - nezaposlenost, neobaviještenost o svojim ženskim ljudskim pravima, primjena potpune izolacije i mehanizama kontrole od strane nasilnika, minimiziranje ili nepovjerenje institucija u iskaz žene - žrtve nasilja, nedostatak samopouzdanja, fizička i psihička iscrpljenost žrtve da pokrene proces, nedostatak podrške žrtvi od strane porodice, religijska uvjerenja i običaji, neefikasnost institucija u rješavanju problema nasilja

Najvažnije je da na vrijeme žrtva prepozna nasilje, da prestane sa ćutanjem, da prikupljene dokaze protiv nasilnika prijavi nadležnoj instituciji, organizaciji civilnog sektora, da ima podršku, pomoć i empatiju bližnjih, porodice tokom procesa izlaska iz nasilne zajednice/braka.

Najvažnije je da na vrijeme žrtva prepozna nasilje, da prestane sa ćutanjem...

DANIJELA DJELJAJ, diplomirana ekonomistkinja

EFIKASAN RAČUNOVODSTVENI INFORMACIONI SISTEM KAO PRETPOSTAVKA USPIJEŠNOG UPRAVLJANJA PREDUZEĆEM

Danijela Djeljaj rođena je 16. aprila 1992. godine. Osnovnu i srednju školu završila u Podgorici (Tuzima) kao đak generacije. Diplomirala je ekonomiju na UCG. Radila je u Prvoj banci, odbornica je u Skupštini Glavnog grada Podgorica. Učestvovala je na mnogim konferencijama u Crnoj Gori, objavila je i nekoliko tekstova u znamenitim časopisima.

Ženski glas: Vaš životni moto?

Danijela Đeljaj: Uvijek je pravo vrijeme da se uradi ono što je ispravno. Ženski glas: Kako Vi vidite

uspješnu ženu?

Danijela Đeljaj: Žena je uspješna ukoliko je ostvarila ciljeve koje je zacrtala.

Svaka profitabilna organizacija se osniva u cilju generisanja profita u dugom roku. U cilju opstanaka, globalno okruženje zahtjeva stalno podizanje kompetentnosti i tržišne konkurentnosti na viši nivo, što je preduslov rasta i razvoja. To se postiže zadovoljavajućim prinosom na ukupna ulaganja i na neto imovinu vlasnika u dugom roku. Da bi menadžment što uspješnije ostvario poslovne ciljeve koji se od njega očekuju, mora imati na raspolaganju određene alate kojima će mjeriti ostvarenje planiranih performansi i usmjeravati poslovanje u željenom pravcu. Takve alate pruža adekvatno kreiran računovodstveno informacioni sistem, kao dio ukupnog upravljačkog informacionog sistema. Potrebe pojedinih korisnika za informacijama koje generiše računovodstveni informacioni sistem mogu biti različite, a zavise prvenstveno od karaktera i vrste odluka koju korisnici informacija trebaju donijeti. Osnovni zadatak računovodstva, kao uslužne funkcije neophodne za upravljanje preduzećem, jeste prikupljanje i obrada podataka finansijske prirode, te prezentovanje tako dobijenih informacija zainteresovanim korisnicima. Prema tome,

može se reći da je računovodstveni informacioni sistem podrška različitim nivoima menadžmenta pri donošenju različitih odluka i u njihovom svakodnevnom izvršavanju. U savremenim uslovima računovodstveni informacioni sistem dio je kompjuterizovanog informacionog sistema i najčešće se sastoji od više aplikacija, kao prikupljanje podataka, obrada podataka, upravljanje bazom podataka i generisanje informacija. Da bi se osiguralo dobro funkcionisanje računovodstvenog informacionog sistema i pouzdane računovodstvene informacije, u računovodstveni informacioni sistem ugrađuju se i različiti kontrolni postupci. U slučaju neadekvatnog funkcionisanja sistema i nepouzdanosti informacija aktivira se povratna veza putem koje se utvrđuju uzroci problema i ispravljaju pogreške, te se sistem modificira kako bi se ti problemi u budućnosti otklonili ili minimizirali. Savremena organizacija i menadžment struktura preduzeća, fleksibilne tehnologije, e-poslovne aktivnosti, menadžment stil i promjena organizacione kulture su neki od faktora koji sada proizvode značajne implikacije na relevantnost prakse upravljačkog računovodstva unutar savremenog preduzeća. Time su stvorene i prolazne osnove za evaluaciju nove etape upravljačkog računovodstva, strategijsko upravljačko računovodstvo.

NATAŠA (RAKOČEVIĆ) ŽURIĆ

CRNOGORKA KROZ VRLETI I VJEKOVE

Nataša (Rakočević) Žurić, rođena je u Mojkovcu 1967.godine, članica je Književnog kluba „Grlica” i „Stihom govorim”. Piše poeziju i prozu. Jedna je od autorki u: zborniku „Grlica”, časopisu „Odzivi”, „Novine sjevera”, „Avlija” i „Danas”, kao i u međunarodnim zbirkama poezije. Autorka je zbirki poezije „Led i oganj”, „Ognjena zamka” i romana „Vječnost u plamenu sna”. Živi i stvara u Mojkovcu.

Studirala sam u Petrogradu i stekla najbolje obrazovanje, ipak me pogledaj. Jesam i biću uvijek Crnogorka. Visoka sam, dugih nogu, crne i kovrdžave kose, tamnog tena i očiju, nenašminkanog lica, u lijepoj ali ne i zavodljivoj haljini. Umijem vrlo dobro da govorim francuski, kao i ruski i engleski, ali to od mene ne čini Francuskinju, ni Ruskinju, niti Engleskinju. Ja sam kršna Crnogorka. Jelena Savojska crnogorska princeza i pretposlednja kraljica Italije; Pariz, 1895.“

Ja sam kršna Crnogorka. Jelena Savojska crnogorska princeza i pretposlednja kraljica Italije...

Žena u Crnoj Gori, vijekovima je bila podređena muškarcu. Tradicija je nalogala nepisana pravila, kojima se žena nijemo podvrgavala. Samim rođenjem, žena nije ubrajana u zajednicu. Detetom su se nazivale samo muške glave, donešene na svijet, dok je za ženski pol, sa srdžbom, možda donekle i sramotom oca koji je dobio žensko čeljade, govoreno „pišulja” - izraz koji se i danas često može čuti u mjestima gdje patrijalno vaspitanje odolijeva vremenima. Za rođenje sina pucalo se iz oružja i veselilo. Suprotno tome, za žensko dijete se ćutalo, kao da nije došlo na svijet. Brojnost plemena računala se po broju muških glava. Muškarac se različito odnosio ka ženskom rodu. Dok je kćerku slijepo čuvao, da ga ne bi osramotila prije udaje, posmatrajući je samo kao čeljade više na vagnju (obroku), koje će čim odraste udati se, a sestru

cijenio samo po snazi plemena u koje se udala, majku je veličao, skoro je vidjevši u liku svetice. U najnezavidnijem položaju bila je supruga. U kući, nevjesta je važila za nekog ko mora biti poslušan, ne samo mužu, već cijeloj porodici. Nalazila se u sjenci kako muža, tako i sverke, odnosno muževljeve majke. Muževljevu familiju oslovljavala je zavisno od srodstva u kom su bili sa mužem, tj. onako kako ih je on oslovljavao. Svekar je bio otac, svekrva majka, đever brat, zaova sestra. To pokazuje i dokazuje činjenicu da nakon udaje njena veza sa rođenim domom prestaje. U roditeljsku kuću rijetko bi odlazila, i to isključivo uz dozvolu muža. Žena je u crnogorskom domu bila poslušna, nijema, bez prava na sopstvenu misao, sopstvenu riječ. Navodim citat iz mog romana „Vječnost u plamenu sna”, koji govori o sudbini žene na ovim prostorima:

U kući, nevjesta je važila za nekog ko mora biti poslušan, ne samo mužu, već cijeloj porodici. Nalazila se u sjenci kako muža, tako i sverke, odnosno muževljeve majke.

„Tvrdoglavost je kao zatučeni kamen na majdanu, ni da se slomi, ni da ostane. Kruni se, a opet drži za stijenu, stijenu vijekovnog vaspitanja, da je ženskom čeljadetu Bog dao usta, uzeo jezik i sva prava na razmišljanja. U tom priprostu duhu, Borka je vapila u sebi, klela, plakala, srdžbu nijemo lila, ali, nije mogla od svog kama koji je rezao njenu dušu.“

Riječ je pasivni akter u svim segmentima društva. Ona je uvertira, klica ideja, pokretač revolucija. Riječ je opomena. Opomena koja je u ženi sazrijevala vijekovima. Njeno zrijevanje u crnogorskoj ženi, ogledalo se njenom požrtvovanošću, kojom je žena bila stub porodice, njen prećutni pregalac. Ako zađemo ispod površine, skinemo skramu očiglednosti, shvat ćemo da žena u Crnoj Gori, bez obzira na neravnopravnost svog položaja, posjeduje i njeguje duboke emocije, okrenute ka muškarcu suprugu, mukarcu sinu, muškarcu bratu, muškarcu roditelju. Izliv istih, najprije se stapao u tužbalice, gdje je njihovo umijeće putem naricanja dobijalo duboku emotivnu sliku. Tu se najprije začula ženska riječ, snažna, dubokosmišljena, elegija koja se prepričavala, kojom su se tužbalice nadmetale u vještini samog naricanja, odnosno retorike, gdje naricanje dobija oblik folklornog izraza. Uz naricanje sahranjivani su njihovi muškarci, veličani svakom riječju.

Njeno zrijevanje u crnogorskoj ženi, ogledalo se njenom požrtvovanošću, kojom je žena bila stub porodice, njen prećutni pregalac.

Drugi, nazvaću ga korak, kojim žena kroz vjekove pokazuje svoju stranu nježnijeg bića, a snažnog intelekta, dobijao je svoj izraz tokom raznih posijela, natpjevavanjem sa muškarcima, u poskočicama, na svadbama, i drugim okupljanjima. Dugo vremena, žena je bila nepismena, kao i mnoštvo muškog pola tog vremena, što daje potku usmenom predanju. To nas opet vraća na tužbalice, naricanja, koje bivaju neka vrsta ženskih mnemonika. Dok su muškarci ratovali, žene su ih ispraćale, ostajući kući sa bremenom teških poslova. To su prihvatale bez žalbi, samo sa mišlju da se muški živi vrte, a one su svojom upornošću, ulažući snagu ravnu muškoj, čuvale ognjište, obrađivale zemlju, čuvale stoku. Kako je žena sa jedne strane bila uskraćena za svoj glas, svoje mišljenje, ravnopravni položaj u društvu, s druge strane žena je opjeavana, uzdizana. Ona je bila pratilac svojih sinova, muževa, očeva, braće, u mnogim pjesmama, koje su govorile o bojama,

o smrti, a sadržavale su i lik žene. Tu je crnogorska žena postajala sinonim bola, gubitka. Kako su vremena donosila novi dah, tako je i žena u Crnoj Gori sazrijevala, preobražavajući se u ravnopravno biće sa suprotnim polom.

Kako su vremena donosila novi dah, tako je i žena u Crnoj Gori sazrijevala, preobražavajući se u ravnopravno biće sa suprotnim polom.

Žena sama bira svog muža, ide u školu, dobija pravo glasa, biva zastupljena, i često, visoko istaknuta u mnogim sferama umjetnosti, nauke, diplomatije i drugim oblastima. U književnosti, žena pronalazi slobodu svog, kako pjesničkog, tako i proznog izraza. Podsjetimo se Geteovih riječi da su pjesnici neprikosnoveni vladari svijeta. Međutim, suprotno tome, poezija ne može promijeniti svijet, ali ostaje svjedok njegovih kataklizmi. Ona opominje, strada, izdiže, daruje, sebe svijetu, svijet sebi, kao najveću muzu. Zar sve te osobine ne podsjećaju i na samu bit žene? Umjetnost je svjedok, borac, konvulzija, pehar epoha. A žena je dio nje, kao kult ljepote, kao akter u njenom razvoju.

Danas, žena u Crnoj Gori je samosvjesna, uvažena, ravnopravna. U njoj se spaja tradicija i urbanost, što donosi novu sliku, novi doživljaj, raskošnosti crnogorske žene.

Danas, žena u Crnoj Gori je samosvjesna, uvažena, ravnopravna. U njoj se spaja tradicija i urbanost, što donosi novu sliku, novi doživljaj, raskošnosti crnogorske žene.

Knjiga "Proces socijalizacije rodne ravnopravnosti" plod je autorkinog dugog i ozbiljnog bavljenja problematikom rodne ravnopravnosti u svim segmentima današnjeg društva, iz kojih izbija ozbiljan i kvalitetan pristup sadržajnim cijelinama koje današnjem čovjeku otvaraju vrata spoznaje problema što mu se nameću. Knjiga je pristupačna kako laičkoj tako i stručnoj javnosti. Može se kupiti u knjižarama „Obodskog slova“, kao i u knjižari „Karver“.

Mr Aet Salh

PROCES SOCIJALIZACIJE RODNE RAVNOPRAVNOSTI